

Askrikefjärden

Magnus Linde (född 1940)

Magnus Linde föddes 1940 på Torsgatan i Stockholm men året därpå flyttade familjen till en villa på Fågelsträcket 11. Efter studenten studerade han flygteknik på KTH och anställdes på FFA, Flygtekniska Försöksanstalten i Bromma, träffade sin blivande maka Siw och övergav Lidingö. Men 1971 köpte han sina föräldrar hus och återvände. Sedan han gått i pension 2021 har han arbetat ideellt inom Friluftsrämjandet, framför allt genom att utveckla verksamheten långfärdsskridsko. Han har också stött sin hustruns verksamhet med "Ur och skur", en förskoleverksamhet med Skogsmulle och Friluftsrämjandets verksamhet som bas.

Globetrotterns son och jag

Det andra året i realskolan kom en ny pojke till min klass, hans namn var Hans Martin Carl Axel Ostelius men han kallades Hanse. Vi kom att bli kompisar. Han bodde på Askrikevägen, ganska nära mitt hem. Hans far hette också Hans – om han hade många ytterligare förnamn vet jag inte. Han hade fått benämningen "globetrotter", eftersom han rest mycket runt i världen och fortfarande gjorde så. Jag tror att han betraktades som en "äventyrare". Hanse var också lite av en äventyrare, dock förstås utan det globala perspektivet.

Vid den tiden hade vår familj en klinkbyggd mindre roddbåt, ca 4,5 meter lång. Den var också försedd med en aktersnurra av märket Arkimedes av gammal årsmodell. Min far hade köpt (fått?) snurran av Sven Jansson, vår gode granne en bit ner på Fågelsträcket.

Motorn hade en cylinder. Effekten, som den utvecklade när man väl fått i gång den, var okänd men säkert mycket blygsam. Den var inte helt enkelt att starta. Man fick man linda upp startsnöret på svänghjulet och efter att man försiktigt flödat förgasaren så var det dags att dra i snöret. Om man hade tur startade den. Annars var det bara att linda på startsnöret igen.

Den farkosten fick jag och Hanse använda. Vi gjorde utflykter från båthamnen i Grönstaviken. Det var inga långa turer – normalt åkte vi över till Bogesundslandet där vi gick iland på olika ställen. Vi hade funnit ett ställe en bit upp i Stora Värtan där det nära stranden fanns en brant klippa med en avsats. Där bestämde vi att vi skulle ha vårt "hemliga ställe", en koja på avsatsen.

Änglavakt ute på isen

När vintern kom och isen lagt sig kunde vi inte ta oss dit med båt. Men vi kom på att vi kunde gå över isen. Isen var tjock, tyckte vi, snötäckt och verkade stabil. När vi kommit ut på fjärden såg vi att en båt var på väg på Askrikefjärden. Vi avvakta för att se vilken väg den skulle ta. Den följde farleden som gick i öst-västlig riktning utmed Bogesundslandet. Det var ingen stor isbrytare, utan en bogserbåt som tog sig igenom den ganska tjocka isen, cirka 10–15 cm. Isen gungade rejält när båten kom närmare. Inom ett område från rännan bildades sprickor och isflak av olika storlekar.

Det verkade spännande, tyckte vi, och när båten passerat började vi hoppa på isflaken. Ju mindre isflak vi hoppade på, desto mer rörde de sig. Om man valde ett för litet flak gällde det att hoppa över till ett större för att inte bli blöt. Det var frestande att välja allt mindre isflak för att öka spänningen.

Till sist råkade Hanse välja ett flak som var något för litet och dessutom bröts itu när han landade på det. Plötsligt låg han i vattnet, men med överkropp och armar ovanför isen. Det var

ett spännande ögonblick men Hanse kunde häva sig upp på ett stabilt flak och ta sig över till fast is.

Det var en riktigt kall vinterdag, så det var förstås tillrådligt att han skulle ta sig hem och få torra kläder. Vi cyklade raskt hem. Dagen därpå, när vi träffades, frågade jag hur det varit att komma hem. ”Jo tack, det gick bra”, sa Hanse. ”När jag kom in på mitt rum kunde jag knappast få av mig de frusna byxorna. Jag ställde dom i ett hörn – det gick inte att vika eller hänga upp dom.”

Knappast vis av skadan

Denna händelse gjorde dock inte att vi ville avstå från att besöka vår koja på vintern. Om det var samma vinter eller den följande minns jag inte, men ett nytt försök skulle vi i alla fall göra. När vi vid vårt nästa försök kom ut på Askrikefjärden konstaterade vi att det brutits en ränna, men att den var väl igenfrusen och därmed inget hinder för oss. Det gick ju inte mycket båttrafik på Askrikefjärden på vintern, bara enstaka transporter till gasverket, som på den tiden använde kol för gasproduktionen. Det borde väl inte komma några fler båtar de timmar vi var på andra sidan rännan.

Vi cyklade över isen, upp i Stora Värtan och kunde besöka vår koja – första gången vintertid. Så småningom började det skymma och det var dags att återvända. Men när vi närmade oss rännan kunde vi på avstånd se att den fått en mörk färg – den var inte längre helt snötäckt. När vi kommit närmare kunde vi konstatera att rännan var bruten. Det var uppenbart att det inte gick att passera, varken med eller utan cykel.

Efter en kort överläggning enades vi om att enda möjligheten att ta oss hem var att ta oss iland i Djursholm, som ju utgjorde fastlandet på Stora Värtans västra sida. Därifrån kunde vi cykla hem via Ropsten. Det kändes inte helt säkert att – medan mörkret föll alltmer – cykla över isar som vi aldrig tidigare beträtt. Förmodligen hade vi någon sorts änglavakt, för vi kom iland utan missöden. Utrusning för att klara en plurrning hade vi förstås inte.

När vi så småningom kommit till våra respektive hem var det helmörkt och jag hade inte koll på hur mycket klockan blivit. När jag stiger in i köket står min mor vid spisen. ”Så bra att du kommer nu, maten är alldeles strax färdig”, säger mamma. Jag säger ingenting om vår äventyrliga färd, varken då eller senare. Jag tyckte det var bäst att låta henne få slippa veta.

Arkimedes måste bärgas

Vår gamla Arkimedes hade vi mycket glädje av under flera år. Den gav i oss möjlighet att komma ut på äventyr och det hände ju en del. Vid ett tillfälle, när vi skulle sticka ut, ”busåkte” vi lite inne i båthamnen, körde in mellan förtöjda båtar och gjorde tvära svängar.

En gång hade vi tydligen inte skruvat fast motorn riktigt. Den krängde sig loss från akterspegeln, där den skulle sitta, och försvann med ett bubblande läte ner i vattnet. Vår färdriktning var turligt nog rakt mot pontonbryggan och inte mot någon förtöjd båt, och vår aktersnurra hade således lagt sig på botten.

Efter viss eftertanke kom jag fram till att jag i första hand inte skulle informera far, men mor var alltid bra att rådgöra med. ”Jag ringer till brandkåren”, sa hon, ”dom kan nog plocka upp den.” Men nej, brandkåren åtog sig inte sådana uppdrag men vi kunde kostnadsfritt få låna ”likdraggen”. Det lät ju spännande, så jag cyklade dit och hämtade den. Det visade sig vara en järnbalk, omkring en meter bred och försedd med ett antal krokar som var fastsatta med korta kedjor.

Hanse och jag startade omedelbart dragningsarbetet i hamnen. Vi visste ju var vi tappat motorn, så redan vid första svepet fastnade den och fiskades upp utan problem. Vi transporterade den hem, tog in den i källaren och öppnade allt som vi tyckte gick att ta isär för att tömma ut allt vatten.

När den legat ”på tork” i källaren ett antal dagar tog vi ner den till hamnen, monterade den på ekan och påbörjade startförsöken. Den startade inte på första draget, men ganska snart började den puttra och komma till liv. Vilken lättnad! Min far fick aldrig veta vad som hänt, jag tyckte det var bäst så!